1.3. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ЗАСТОСУВАННЯМ ПОЛІГРАФА В РАМКАХ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА[1]

Здоровило Н. С.

DOI: 10.53672/ej.5.2018.04[1] Check for updates

Анотація. Нормативне врегулювання застосування поліграфа в Україні останніми роками помітно активізувалося, проте використання результатів психофізіологічних досліджень у кримінальному судочинстві жодним документом досі не врегульовано, і, на думку Здоровило Н. С., саме це породжує «самодіяльність» та ризик порушення прав людини. Авторка, практикуючий поліграфолог, аналізує правові основи застосування результатів поліграфологічного тестування в кримінальному процесі, виокремлює суперечності щодо їх доказового значення й пропонує шляхи їх подолання. Аналіз охоплює Конституцію України (ст. 28, 32), КПК України (ст. 95, 101, 360), Закон України «Про судову експертизу» (ст. 10), Інструкцію про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень (наказ Міністерства юстиції від 08.01.1998 № 53/5), відомчі акти (наказ Міністерства доходів і зборів від 02.08.2013 № 329, наказ Міністерства оборони від 14.04.2015 № 164, постанову Кабінету Міністрів від 11.05.2017 щодо Державного бюро розслідувань, наказ Генеральної прокуратури від 12.06.2017 № 180), законопроєкти № 2521 (2013), № 4094 і № 4094-1 (2016), а також погляди В. І. Комісарова та науковців, які вважають застосування поліграфа формою примусу. Показано, що чинні акти регулюють лише кадровий відбір і службові розслідування, а законопроєкти 2016 р. передбачають добровільність опитування, право особи брати участь у редагуванні питань і відмовитися від тестування, обмеження щодо неповнолітніх та виснажених осіб, залучення до експертиз недержавних фахівців. Головну суперечність авторка вбачає в тому, що висновок поліграфолога може мати доказове значення лише тоді, коли його залучено як експерта, тоді як держава не атестує судових експертів-поліграфологів, а роз'яснення спеціаліста до джерел доказів не належать. Додатково обмежує тестування підозрюваного конституційний принцип добровільності: винувата особа навряд чи погодиться на перевірку, а примус заборонено. Запропоновано доповнити КПК України нормою про порядок використання поліграфа, запровадити попередній медичний огляд тестованих осіб і організувати єдині курси підготовки поліграфологів, наприклад на базі Міністерства юстиції, щоб вони набували кваліфікації, достатньої для участі в кримінальному процесі як експерти.

Ключові слова: поліграф, психофізіологічне дослідження, кримінальне судочинство, докази, висновок експерта, спеціаліст, судовий експерт-поліграфолог, законопроєкт про поліграфологічну діяльність, принцип добровільності, Кримінальний процесуальний кодекс України, підготовка поліграфологів.

Possibilities of Using the Results of Psychophysiological Examination with a Polygraph Under Criminal Procedure Legislation

Zdorovylo N. S.

Abstract. Over the last few years the use of the polygraph in Ukraine has been increasingly regulated, yet no legal instrument governs the use of psychophysiological examination results in criminal proceedings. Zdorovylo N. S., a practising polygraph examiner, analyses the legal basis for applying polygraph test results in the criminal process, identifies the contradictions surrounding their evidentiary value and proposes ways of resolving them. The analysis covers the Constitution of Ukraine (Articles 28 and 32), the Criminal Procedure Code of Ukraine (Articles 95, 101 and 360), the Law of Ukraine on Forensic Examination, Ministry of Justice Instruction No. 53/5 of 8 January 1998, departmental acts of the Ministry of Revenues and Duties (2013), the Ministry of Defence (2015), the State Bureau of Investigation (2017) and the Prosecutor General's Office (2017), draft laws No. 2521 (2013), No. 4094 and No. 4094-1 (2016), and the views of Komissarov V. I. and of critics who regard polygraph testing as a form of coercion. The author shows that the existing acts cover only personnel screening and internal investigations, while the 2016 drafts would establish voluntary participation, the examinee's right to take part in editing the questions and to withdraw, restrictions for minors and exhausted persons, and the involvement of non-state specialists. The central contradiction is that a polygraph examiner's conclusion can carry evidentiary weight only if the examiner is engaged as an expert, whereas the state does not certify forensic polygraph experts and a specialist's explanations are not a source of evidence. The constitutional principle of voluntariness further limits the testing of suspects. The author proposes adding a provision on polygraph use to the Criminal Procedure Code, introducing a prior medical check of examinees and setting up unified training for polygraph examiners, for instance under the Ministry of Justice.

Keywords: polygraph, psychophysiological examination, criminal proceedings, evidence, expert opinion, specialist, forensic polygraph examiner, draft law on polygraph activity, voluntariness, Criminal Procedure Code of Ukraine, training of polygraph examiners.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 15.07.2018; у номері — 31.10.2018; DOI:* ***10.53672/ej.5.2018.04***[1].

Повний текст

Текст статті.

Всім відомо, що поліграф є ефективним засобом здобуття інформації. В багатьох розвинених країнах світу перевірка на детекторі брехні окрім приватної сфери використовується в слідчо-судовій практиці для проведення психофізіологічної експертизи. Вона може проводитися в рамках не лише цивільного, а й адміністративного і кримінального процесів.

Наразі, перевірки на поліграфі проводяться більш ніж у 75 країнах світу, серед яких загальновизнаним лідером є США. Великою популярністю він користується в діяльності правоохоронних органів Японії, Туреччини, Ізраїль, Бельгії, Індії, Казахстану, Канади, Китаю, Колумбії, Латвії, Литви, Естонії, Македонії, Південної Кореї, Сербії, Сінгапуру, Фінляндії, Хорватії, Чорногорії. Серед держав-сусідів: Польщі, Болгарії, Чеської Республіки, Словаччини, Словенії, Угорщини, росії, Білорусі, Молдови та ін. Хоча слід зазначити, що у світі є і країни, де заборонено використання поліграфа (Австралія, Німеччина, Австрія).

Поліграф - це комп'ютерний технічний засіб, що відповідно до його технічних характеристик здійснює реєстрацію змін психофізіологічних реакцій людини у відповідь

на пред'явлення за спеціальною методикою певних психологічних стимулів, не завдає шкоди життю, здоров'ю людини та навколишньому середовищу [5]. В основі використання поліграфу лежить той факт, що чим вагоміша для людини певна інформація, яку вона намагається приховати, тим більший рівень уваги до цієї інфрмації, що виявляється в зміні ряду фізіологічних показників. Основними причинами необхідності поширення використання поліграфа є можливість застосування для будь-якого виду розслідування, швидке виявлення брехні; забезпечення отримання додаткової інформації, яка прямо або побічно пов'язана з напрямом або об'єктом розслідування; прискорення ходу розслідування при відносно невисоких витратах; забезпечення об'єктивної і швидкої оцінки достовірності повідомленої опитуваною особою інформації.

Середньостатистичний правопорушник, завдяки широкому висвітленню методів роботи працівників міліції у ЗМІ, значно краще підготовлений до протидії правоохоронцям як на етапі здійснення злочину, так і на етапі спроб уникнення відповідальності. Та водночас статистичні показники фактів незаконних засуджень, притягнення невинних осіб до відповідальності, незаконні дії по відношенню до підозрюваних та обвинувачених з боку працівників силових відомств в Україні, як І в інших державах, вимагають радикальних підходів до методів протидії таким фактам. Сьогодні зусилля науковців та законотворців повинні бути спрямовані на детальне вивчення та легалізацію використання поліграфа в кримінальному процесі як інструменту для встановлення винних у вчиненні злочину чи навпаки засобу, за допомогою якого невинувата особа може виправдати себе. Тому необхідність введення в КПК України норми щодо використання поліграфу продиктована реаліями сьогодення.

Застосування поліграфу у процесі допиту підозрюваного досліджувало багато науковців. Зокрема такі як: С.І. Журін, А.Р. Москалюк, С. Бєлкін, І.Ф. Пантелеєв, О.М. Ларін, П.А. Елькінд, Т.В. Михальчук, В.І. Комісаров, А.М. Волик, О.В. Белюшина, О.І. Мотлях та інші. Проте не дивлячись на достатню кількість публікацій, дане питання лишається не вирішеним.

В Україні питання використання поліграфу у кримінальному судочинстві законом прямо не заборонено. До поточного року питання використання поліграфу було врегульовано як доволі загально, диспозитивно (наприклад, в Кодексі законів про працю є норми, що дозволяють проводити випробування з метою відповідності працівника займаній роботі, Законом України "Про ОРД" дозволено використовувати для отримання інформації технічні засоби, які не пригнічують волю та не погіршують стан здоров'я людей), так і окремими нормативними актами, створеними для конкретних державних органів на допомогу у реалізації їх завдань та функцій (наприклад, Наказом Міністерства доходів і зборів України № 329 "Про використання поліграфів у діяльності Міністерства доходів і зборів України від 02.08.2013, Наказом Міністерства оборони України № 164 "Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення опитування персоналу з використанням поліграфа у Міністерстві оборони України та Збройних силах України" від 14.04.2015). Слід зауважити, що зазначені накази регламентують використання поліграфа при здійсненні професійного відбору персоналу на деякі посади, що пред'являють до працівників, які їх обіймають, а також при проведенні внутрішніх або службових розслідувань.

Також є чинні нормативні акти, які в тій чи іншій мірі регулюють питання використання поліграфу в державних правоохоронних органах:

1) Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа у Державному бюро розслідувань" від 11.05.2017 [10], в якій регламентується порядок проведення тестування кандидатів на посади в Державне бюро розслідувань та співробітників даного органу. В документі визначено основні терміни, принципи проведення тестування, причини ініціювання тесту на поліграфі, вимоги до приміщення та самої процедури, стандартизовано вигляд довідки за результатами проведення тестування.

2) Наказ Генеральної Прокуратури України № 180 від 12.06.2017 "Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфа у діяльності органів прокуратури України" [11], яким регламентовано використання поліграфу при прийнятті кадрових рішень та проведенні службових розслідувань в органах прокуратури. Наказом визначені основні поняття, принципи використання поліграфу, умови проведення опитування, наведено перелік орієнтовних тем, по яким можуть бути опитані кандидати на роботу та ін. По змісту перший і другий нормативні документи доволі схожі.

Але ці нормативні акти регулюють проведення опитування з використанням поліграфу з кандидатами на посаду в певні органи, або з діючими співробітниками таких органів. Застосування ж у кримінальному судочинстві результатів досліджень з використанням поліграфа жодним документом не врегульовано.

Відсутність чіткого законодавства у цій сфері призводить до самодіяльності, тобто, хто як хоче так І застосовує поліграф, незважаючи на високу вірогідність порушити права людини, тому протягом останнього року почалися активні спроби нормативного врегулювання питання застосування поліграфу в Україні. Серед новел законодавства, що знаходяться на розгляді, - законопроекти "Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі" та "Про поліграфологічну діяльність" [8;9]. Ці законопроекти мають ряд схожостей, бо мають на меті врегулювати питання щодо застосування поліграфу у приватній та державній сферах. Зокрема, обидва нормативні акти визначають основні поняття, підстави проведення дослідження, принципи проведення опитування, умови, за яких вони можуть відбуватися, протипоказання до проведення даного виду тестування, вимоги до висновків, умови зберігання матеріалів тестувань та ін.

Проекти передбачають використання опитування осіб на поліграфі з метою отримання запитів приватного характеру, оперативно-розшукових даних, службових і кадрових перевірок, а також виконання судових психофізіологічних експертиз, пов'язаних з цивільним, кримінальним, адміністративним, господарським та іншим судочинством України.

Ними визначено, що опитування (дослідження) особи з використанням поліграфа може бути проведене виключно за її письмової згоди чи усної заяви, зробленої шляхом повідомлення через аудіо- та/або відеозасоби. Опитувана особа має право брати участь у редагуванні питань тестування до повного узгодження з поліграфологом їх сутності. Також опитувана особа може не відповідати на поставлене запитання або відмовитися від подальшої участі в тестуванні у будь-який момент.

Забороняється застосовувати до опитуваної особи будь-які форми погроз, насильства чи інших незаконних засобів впливу, що принижують честь та людську гідність або створюють небезпеку для її законних інтересів, життя і здоров'я. Примушування особи до проходження процедури опитування на поліграфі заборонено. Також обома проектами визначено, коли право на проведення даного тестування обмежено (щодо неповнолітніх, осіб у стані фізичного чи емоційного виснаження, психічного захворювання, тощо). Отримані дані проведеного опитування особи на поліграфі надаються виключно його замовнику (ініціатору), правоохоронним та судовим органам влади відповідно до вимог чинного законодавства України, а також особі, яка проходила опитування.

Обидва проекти передбачають внесення змін до кримінального, цивільного та господарського процесуальних кодексів у частині залучення спеціалістів. Зокрема, змінами до КПК визначається, що за відсутності можливості виконання в державних спеціалізованих установах окремих видів судових експертиз, до їх проведенняможуть залучатися інші провідні спеціалісти, які володіють спеціальними знаннями в конкретній галузі знань і спеціалізуються на таких дослідженнях та мають високу репутацію своєї практичної діяльності.

Використання поліграфу в кримінальному процесі стало б одним із засобів, який прискорив би процес доказування. Перевірка на поліграфі дозволила б не лише визначити найбільш перспективні напрями розслідування кримінальної справи, а й сприяти особам, які не вчиняли злочину, але підозрюються у ньому, довести свою невинуватість. Проте відсутність нормативного врегулювання цього питання не дає можливості повною мірою використати одержані результати в практичній діяльності правоохоронних органів та адвокатури. Тож, проведення комплексної психофізіологічної експертизи із застосуванням поліграфу вимагає вирішення багатьох завдань, які постають як перед законотворчими органами, так і перед правоохоронними органами та поліграфологами. Перспектива розвитку справи поліграфічних досліджень в кримінальному процесі у повній мірі залежить від введення в КПК України норми, яка б регулювала порядок використання "детектора брехні", а також від того, чи будуть організовані на постійній основі вітчизняні курси підготовки поліграфологів.

У 2013 році була спроба внести відповідні зміни до КПК - на розгляд Верховної Ради був наданий ***проект Закону України "Про доповнення Кримінального процесуального кодексу України положеннями щодо використання поліграфа (детектора брехні)"*** [6]. Ним пропонувалося тестування на поліграфі в кримінальному процесі називати психофізіологічною експертизою, яка проводилася б експертами відповідної кваліфікації — судовими експертами державних спеціалізованих установ. Також проектом визначалися основні принципи і умови проведення такої експертизи, вказувалося, що її висновки мають орієнтовне значення в процесі доказування. Але законопроект було знято з розгляду. По факту, він містив доволі розмиті норми щодо використання поліграфу в кримінальному процесі, не було чіткого регламентування, у яких випадках, ким саме таке дослідження може проводитися та в якій мірі результати тестування впливатимуть на рішення по кримінальній справі.

Тестування на поліграфі відповідно до норм КПК на даний час до процесуальних дій не належить. Тому частина науковців притримуються думки, що поліграф варто застосовувати не стільки для одержання доказів, а для здійснення психологічного впливу

на особу, яку підозрюють у вчиненні злочину. Такі вчені, як І.Ф. Пантелєєв, О.М. Ларін, П.А. Елькінд вважають, що встановити правду за допомогою поліграфа неможливо, а процес застосування детектора брехні є однією з форм примусу та недозволених методів проведення розслідування. До того ж ця процедура, на їх думку, принижує честь та гідність людини [3].

Професор В.І. Комісаров вважає, що у випадку ухвалення рішення про застосування поліграфа слідчий повинен: запросити захисника (якщо передбачається допитувати підозрювану чи обвинувачену особу), педагога, перекладача (якщо передбачається допитувати неповнолітню чи глухоніму особу); встановити психологічний контакт з учасниками допиту; роз'яснити права і обов'язки всім учасникам допиту, про що зробити відповідну помітку у протоколі слідчої дії; роз'яснити останнім зміст, умови, порядок проведення слідчої дії та особливості використання інформації, одержаної під час тестування; пересвідчитися, що випробуваний зрозумів слідчого, і роз'яснити йому право відмовитися від тестування; одержати в писемній формі згоду пройти тестування з використанням поліграфа; попередити оператора про кримінальну відповідальність за свідомо неправдиву розшифровку поліграми, а, можливо, і за розголошення таємниці попереднього слідства; занести до протоколу допиту зауваження та заяви його учасників. Лише після цього можна розпочати процедуру тестування [2].

Так як процедура тестування на поліграфі пов'язана з реєстрацією показників життєдіяльності людини, на мою думку, попередньо, до перевірки на детекторі брехні, тестована людина повинна пройти медичний огляд і отримати схвалення лікаря на проведення такої перевірки.

Висновки експертизи з використанням поліграфу в Україні можуть бути визнані доказом у справі і використовуватися судом при винесенні рішення або постановленні вироку. Однак, такий доказ не може бути єдиним доказом провини, а лише додатковим або непрямим. Разом з тим, спеціалізованими державними установами така експертиза не здійснюється. Держава не атестує на сьогоднішній день експертів-поліграфологів. Тобто, цю експертизу можуть проводити організації та приватні особи, які не мають жодного державного дозволу, ліцензії, допуску на проведення цього виду судової експертизи.

З цього приводу є лише єдина вимога недопустимості, що вказана у постанові пленуму Постановами ВСУ (результати дослідження на поліграфі визнаються недопустимим доказом у разі залучення фахівця у спосіб, не визначений КПК України). Фахівець у кримінально-процесуальному праві - експерт чи спеціаліст. Проте між ними існують істотні відмінності. Експерт на підставі проведеного дослідження складає висновок, який є самостійним джерелом доказів, а спеціаліст надає слідчому лише консультативну або технічну допомогу в межах проведення слідчої (розшукової) дії. Висновки, які містяться в роз'ясненнях спеціаліста, не мають значення доказів. Тобто, для прийняття судом до уваги висновку поліграфолога він має залучатися лише як експерт.

А тут стикаємося з іншою проблемою — в Україні немає судових експертів-поліграфологів. Відповідно до ст. 10 Закону України "Про судову експертизу" [12] судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань. Вони можуть працювати у державних експертних установах (для

цього необхідно мати відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройти відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності), або ж не бути працівниками таких установ (залучаються у разі наявності необхідної освіти, проходження відповідної підготовки в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, атестації та отримання кваліфікації судового експерта з певної спеціальності). Тобто, на даний час немає підстав залучати поліграфолога в кримінально-процесуальному процесі у якості судового експерта.

Особа, яка не є атестованим судовим експертом, може згідно з п. 1.2.10 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції від 08.01.1998 р. № 53/5, залучатися до проведення комплексних експертиз із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань у разі потреби. Відповідно до зазначеної інструкції, залучатися можуть як експерти експертних установ, так і фахівці установ та служб (підрозділів) інших центральних органів виконавчої влади або інші фахівці, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах. Тобто, сторонні фахівці залучаються до проведення експертиз у випадках, коли для проведення судової експертизи необхідні певні знання з такої фахової спеціалізації, яка є рідкісною і нею не володіють атестовані судові експерти.

Порядок залучення спеціаліста під час судового розгляду відрізняється від досудового провадження. По-перше, як спеціаліст може залучатися будь-яка обізнана особа, подруге, крім письмових роз'яснень, спеціаліст надає усні консультації (ст. 360 КПК України). Саме на судовій стадії, на мою думку, можливе більш широке і обгрунтоване застосування поліграфу як джерела доказів. Проте ані письмові, ані усні пояснення (консультації, роз'яснення) спеціаліста не віднесені законом до джерел доказів (ч. 8 ст. 95 КПК України) [7]. Хоча норми ч. 6 ст. 95 КПК України передбачають, що висновок або думка особи, яка дає показання, можуть визнаватися судом доказом, якщо такий висновок або думка корисні для ясного розуміння показань і ґрунтуються на спеціальних знаннях у розумінні ст. 101 «Висновок експерта» Кодексу. У такому разі сторона кримінального провадження має право допитати цю особу за правилами допиту експерта.

У нашій системі законодавства ухвали Вищих спеціалізованих судів не мають сили закону, але рекомендовані до застосування, слугують для тлумачення норм закону та однобічного їх розуміння учасниками судового процесу.

Відповідно до однієї з постанов пленуму ВСУ, не припустимо відкидати висновок психофізіологічної експертизи з застосуванням поліграфа без зазначення судом мотивів. Тобто, якщо дотримані загальні правила щодо порядку призначення та проведення психофізіологічної експертизи з застосуванням поліграфа, особа, що проводить дослідження, має належну кваліфікацію, суд не має права відкидати висновок як доказ.

Але відповідно до Постанови пленуму ВСУ від 2015 року не допустимо за допомогою досліджень на поліграфі визначати достовірність показань учасників судового процесу. Якщо прямо тлумачити цю рекомендацію, то виходить, на стадії судового розгляду немає необхідності застосовувати тестування на поліграфі ані до свідків, ані до обвинуваченого з метою виявити брехню в їх попередніх свідченнях.

При використанні поліграфу по відношенню до особи, підозрюваної у вчиненні злочину, стикаємося з іншою проблемою. Конституція України дозволяє людині не розголошувати інформацію особистого характеру, включаючи інформацію про вчинений нею злочин. Також у ч. 3 ст. 28 і ст. 32 Конституції України закріплено основний принцип застосування поліграфа в Україні - принцип добровільності, а саме: «Жодна людина без її згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідам» [1]. Тобто, на практиці одне з основних завдань експертизи із застосуванням поліграфу — встановлення особи, винної у вчиненні злочину, буде практично не можливо виконати. Адже винувата особа навряд чи погодиться добровільно пройти даний тест, а примусити її до тестування законом заборонено, відмова від проходження тестування з використанням поліграфу не є підставою визнавати особу винною у вчиненні тих чи інших дій.

Висновки. застосування поліграфа у процесі допитування особи є ефективним методом для отримання потрібної для розслідування інформації. На даний період часу, використання поліграфу як засобу у протидії злочинності має невизначений процесуальний характер, а перспектива розвитку застосування даного пристрою залежить від введення в КПК України норми, яка б регулювала порядок його використання. Саме це забезпечить швидше розслідування і виявлення злочинців, а також дозволить зменшити показники незаконних засуджень та притягнення невинуватих осіб до кримінальної відповідальності. Також важливо організувати єдині професійні курси підготовки поліграфологів на базі, наприклад, Міністерства юстиції для отримання поліграфологами відповідної кваліфікації, достатньої для участі у кримінальному процесі у якості експертів.

Використана література:

1. Конституція України: чинне законодавство станом на 01 жовтня 2015 р.: Офіц. Текст. – К.: Алеерта, 2015. – 80 с.

2. Комиссаров В.І. Використання поліграфу в боротьбі зі злочинністю / В.І. Комиссаров // Законність. – 1995. – №11. – С. 43-47.

3. Криминалистика и паракриминалистика: науч.-практ. и учеб. пособие / А.М. Ларин. – М.: БЕК, 1996. – 179 с.

4. Михальчук Т.В. Використання інформації, отриманої телекомунікаційним шляхом, у розслідуванні злочинів: дис. канд. наук Т.В. Михальчук. – Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2009. – 224 с.

5. Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про використання поліграфів у діяльності Міністерства доходів і зборів України та його територіальних органів» від 02.08.2013. – № 329.

6. Проект Закону про доповнення Кримінального процесуального кодексу України положеннями щодо використання поліграфа (детектора брехні) : проект від 12 берез. 2013 р. № 2521 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1. c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf35 11= 46058.

7. Кримінально-процесуальний кодекс України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88.

8. Проект Закону «Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі»: проект № 4094 від 17.02.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58203.

9. Проект Закону «Про поліграфологічну діяльність»: проект № 4094-1 від 04.03.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58326.

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа у Державному бюро розслідувань» від 11.05.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/449-2017-%D0%BF

11. Наказ Генеральної Прокуратури України № 180 від 12.06.2017 «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфа у діяльності органів прокуратури України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0764-17

12. Закон України «Про судову експертизу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12

Анотація: *Протягом останніх років почалося активне нормативне врегулювання питання застосування поліграфу у різних сферах діяльності. В статті розглянуто правові основи застосування результатів поліграфологічного тестування у кримінальному процесі, виділені суперечливі моменти використання результатів тестування на поліграфі у якості доказової бази та запропоновані шляхи вирішення цих суперечностей.*

Ключові слова: *поліграф, кримінальне судочинство, експертний висновок, експертиза з використанням поліграфу.*

Summary: *In recent years, an active normative regulation of the use of the polygraph in various fields of activity has begun. In the article the legal bases of application of the results of polygraph testing in the criminal process are considered, controversial moments of use of the results of testing on the polygraph as an evidence base are selected and ways of solving these contradictions are proposed.*

Аннотация: *В последние годы началось активное нормативное урегулирование вопроса применения полиграфа в различных сферах деятельности. В статье рассмотрены правовые основы применения результатов полиграфологического тестирования в уголовном процессе, выделены спорные моменты использования результатов тестирования на полиграфе в качестве доказательной базы и предложены пути решения этих противоречий.*

References

1. Zdorovylo N. S. Mozhlyvosti zastosuvannia rezultativ psykhofiziolohichnoho doslidzhennia z zastosuvanniam polihrafa v ramkakh kryminalno-protsesualnoho zakonodavstva [Possibilities of Using the Results of Psychophysiological Examination with a Polygraph Under Criminal Procedure Legislation]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 5 (17). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.5.2018.04. URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/881-zdorovilo-n-s-mozhlivosti-zastosuvannya-rezultativ-psikhofiziologichnogo-doslidzhennya-z-zastosu-

vannyam-poligrafa-v-ramkakh-kriminalno-protsesualnogo-zakonodavstva (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].